

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Diplomová práce

2014

BcA. Karla Holinková

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Diplomová práce

Cyklus ilustrací ve formě knihy
Ota Hofman – Pan Tau

BcA. Karla Holinková

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Katedra designu

Studijní program Design
Studijní obor Ilustrace a grafický design
Specializace Ilustrace

Diplomová práce
Cyklus ilustrací ve formě knihy
Ota Hofman – Pan Tau

BcA. Karla Holinková

Vedoucí práce: Prof. Akad. Mal. Boris Jirků
Katedra designu
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu mé práce Prof. akad. mal. Borisovi Jirků za vynikající postřehy, inspiraci, lidský přístup a povzbuzení.

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

podpis autora

OBSAH

1 MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE.....	1
2 TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY.....	3
3 CÍL PRÁCE.....	4
4 PROCES PŘÍPRAVY.....	5
5 PROCES TVORBY.....	6
5.1 Volba formátu a typu vazby.....	8
5.2 Písmo a sazba.....	8
6 TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA.....	10
6.1 Monotyp.....	10
6.2 Digitální zpracování ilustrací.....	10
6.3 Papír.....	11
6.4 Tisk.....	11
6.5 Knižní vazba V8.....	11
7 POPIS DÍLA.....	12
7.1 Děj knihy.....	12
7.2 Seriál.....	13
7.3 Grafická podoba knihy.....	14
8 PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR.....	17
9 SILNÉ STRÁNKY.....	19
9.1 Silné stránky knihy.....	19
9.2 Silné stránky mé práce	19

10 SLABÉ STRÁNKY.....	20
10.1 Slabé stránky dětské knihy.....	20
10.2 Slabé stránky mé tvorby.....	20
11 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	21
A) Knižní a periodická literatura.....	21
B) Internetové zdroje.....	21
12 RESUMÉ	22
13 SEZNAM PŘÍLOH	23

1 MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE

Mým hlavním zájmem jsou dlouhodobě ilustrace knih. Tento zájem jsem rozšířila zejména v magisterském studiu. Na knihách mne baví, že si je buduji od základů až po střechu. A to počínaje rozsahem a velikostí přes výběr papíru a písma až po samotnou realizaci. Musím se samozřejmě držet typografických a kompozičních zákonů, ale jinak jsem při tvorbě vlastním pánem.

Mojí první knihou byla bakalářská práce, při níž jsem ilustrovala dětskou beletrii Roalda Dahla s názvem „Jirkova zázračná medicína.“ K tomu bylo třeba naučit se knihu vnímat jako celek. Grafická podoba se musela uzpůsobit nárokům implikovaného čtenáře.

V konečné podobě by měly být ilustrace s typografií ve vzájemné symbióze.

Svou práci jsem také založila na drobných detailech, jakými byly například barva kapitálku, či malé ukryté vtipy (jako třeba kapsa s nálepkami skrytá v obrázku). A moje snaha také byla každou knihu, která v rámci školy vznikla, doplnit něčím navíc - papírovou hračkou či postavičkou anebo doplňky jako například samolepkami, plackami, záložkami.

V rámci studia jsem si chtěla vyzkoušet co nejvíce různých technik a nezůstat jen u jedné oblíbené. Zajímalo mě, jestli se při změně techniky změní také styl.

Další kniha, která po bakalářské práci vznikla, nesla název „Všiváci“. Autorem povídky, kterou jsem ilustrovala, je Benjamin Kučera. Povídka vypráví dobrodružství ze života vši neboli všiváků o slastech i strastech, které prožívají v hustém porostu vlasů. Technika, již jsem pro tuto knihu zvolila, je vytrhávaná koláž.

Následujícím dílem byly ilustrované texty a postřehy Václava Kubína z knihy „Nápisy na zdi“. Autor píše humorné věty, přirovnání, metafory, aforismy. V jeho psaní se objevují také dvojsmysly. Vybraná výtvarnou stránka připomíná jednookévkové černobílé vtipy. Zvolená technika je kresba tuší a vzniklá knížečka je šita japonskou vazbou. Vytvořila jsem také panel do ŠTRUNCOVÝCH SADŮ v Plzni, který měl vyvolávat mezigenerační rozhovory o dvojsmyslech.

Poté následovaly ilustrace do knihy „V Melounovém cukru“ od Richarda Brautigana, které vznikly vyškrabávanou technikou. Do svých ilustrací jsem vnášela expresivitu, která z děje vystupuje. Barevnost jsem také založila na psychedeličnosti příběhu.

Zatím poslední kniha je autorská a jmenuje se „Róza a Józsa, sestry Blažkovy“. Jedná se o příběh českých siamských dvojčat z přelomu devatenáctého a dvacátého století, o nichž zatím žádná oficiálně vydaná kniha neexistuje. Musela jsem proto vycházet pouze z kusých informací.

Techniku jsem si opět vybrala vyškrabávanou. Podklad tvoří voskovka, na ni se rozetře tuš a následně se zaschlá vrstva vyškrabe.

Technika je potom digitálně přenesená na hlazený akvarelový papír.

V různých menších semestrálních pracích jsem využila další techniky, jako například lavírovanou tuš, monotyp, linoryt a také litografii.

2 TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY

Tématem mé diplomové práce je cyklus ilustrací ve formě knihy „Pan Tau a tisíc zázraků“, kterou napsal Ota Hofman. Kniha se doporučuje čtenářům od devíti let.

Mám velice ráda humor a dětský svět a i proto byl pro mě výběr dětské literatury zásadní. Chtěla jsem, abych se při diplomové práci cítila dobře a aby mě bavila. Člověk se tímto žánrem dostane na chvíli pryč ze světa venku, který může být tíživý.

Ke knize „Pan Tau a tisíc zázraků“ mě přivedl antikvariát. Mým oblíbeným ilustrátorem je totiž mimo jiné Jiří Šalamoun a vášnivě sbírám knihy, které ilustroval. Při jejich hledání jsem narazila na tuto knihu. Pana Tau jsem v knižní podobě dosud neznala. Když se řeklo Pan Tau tak se mé vzpomínky poutaly pouze k seriálu, který běžel v televizních pořadech mého dětství a který mě příliš neuchvátil. Do knihy psané jako detektivka pro děti jsem se však začetla a hned mě uchvátila svou poetičností, hravostí, jemností a vtipem, který, jak bylo řečeno, považuji za důležitý. Děj mě vtáhl natolik, že mé představy přímo hýřily scénami, které jsem vzápětí začala skicovat. Po konzultacích s prof. akad. mal. Borisem Jirků jsem se rozhodla ilustrovat knihu jako závěrečnou práci.

3 CÍL PRÁCE

Cílem mé snahy je vytvořit dílo, v kterém by čtenář nacházel hravost i vtip. Jde mi o vytvoření osobité knihy. Měla by povznést dětského čtenáře, ale také toho většího, dospělého a navrátit ho dětským hrám.

Už profesor J. R. R. Tolkien si ve své eseji „O pohádkách“ posteskl, že jsou pohádky (a s nimi fantazie) vykázány do dětského pokoje. „Pohádky by neměly být zvlášť spojovány s dětmi. ... Děti jsou lidé a pohádkové příběhy jsou přirozenou lidskou zálibou (i když zdaleka ne všeobecnou).“¹

Ilustrace mají tedy spíše potěšit než šokovat a pobavit než jen fotograficky popsat. K tomu bylo třeba zvolit příjemný formát a papír.

Chtěla bych touto knihou pozitivně působit na představitost čtenáře, která se v současnosti zdá být příliš svázána technikou.

Nesnadno se v dnešní době konkuruje elektronické zábavě, ale i v tomto případě jsem si dokázala, že kniha většinou bývá několikanásobně lepší než filmové zpracování.

O dětské knize mám následující osobní představu. Měla by být inteligentní, hravá, z ušlechtilého materiálu, promyšlená od začátku do konce. Když už je ilustrovaná, měla by rozvíjet určitou estetiku, vkus. Samozřejmě hodně záleží na věku předpokládaného čtenáře.

---

¹ TOLKIEN, J.R.R. Netvoři a kritikové. 1.vyd. Praha: Argo, 2006. s. 155. ISBN 80-7203-788-9.

4 PROCES PŘÍPRAVY

Hlavním bodem přípravy byla četba samotné knihy, při které jsem si vytvářela rychlé náčrtky. Při opakované četbě pak bylo možné se díky znalosti kontextu již věnovat propracovanějším skicám.

Abych získala další pohled na jednotlivé části příběhu, zhlédla jsem také první sérii seriálu „Pan Tau“, která souvisela s knihou.

Dále bylo třeba zajistit si obrázky z míst, v nichž se Pan Tau v knize pohybuje (jako například Vítězný oblouk v Paříži či gondoly v Benátkách), a také zvířat, která v knize vystupují (jde především o různé rasy psů). Zde mi jako dostatečný inspirační zdroj posloužily internet a vlastní sbírka fotografií.

Rovněž jsem sháněla materiály k podobě Pana Tau – fotografie různých gentlemanů s buřinkou.

Na začátku práce, v rámci typografické úpravy, jsem oskenovala text ilustrované knihy. Soubory jsem převedla do formátu pdf a následně otevřela v programu Adobe Acrobat, který převádí text do digitální podoby, pomocí funkce „rozpoznání textu OCR“. Text jsem potom zkopírovala do textového dokumentu Word.

5 PROCES TVORBY

Od počátku mi bylo jasné, že chci použít tradiční techniku. Mám tím na mysli, že osobně dávám přednost technikám, které se prožijí rukama oproti těm virtuálním. V druhé fázi tvorby samozřejmě počítač využívám pro úpravy, retuše ilustrací, sazbu a předtiskovou přípravu.

Jak už bylo řečeno výše, začínala jsem skicami a rozvržením kompozice.

Od počátku bylo třeba pracovat s vědomím, že mě hodně ovlivňuje ilustrátor Jiří Šalamoun. Má práce se musela z tohoto vlivu vymanit.

Hodně záleželo na technice, kterou zvolím. Každou práci začínám kreslit tužkou, nyní tomu nebylo jinak. Pak přišla na řadu tuš. Vzniklé lineární ilustrace jsem kolorovala akvarelem. V tomto bodě se však tvorba velmi podobala dílu výše uvedeného autora. Šlo o černé orámování a jednolitě barevné plochy.

Dále jsem zkusila použít voskové pastely, ale ty se mi zdály jaksí těžkopádné. To mě donutilo začít přemítat o jiné technice, která by nebyla úplně běžná.

Důležitým mottem se pro mě v tuto chvíli pro mě stal právě výrok právě Jiřího Šalamouna: „Hlavně to pořád zkoušet a nevzdávat.“² Nelpět na věcech, které se nepovedly, ale zkoušet pořád nové a nové.

Jednu dobu jsem uvažovala i o dokreslované koláži. Při probírání se materiálem na koláž jsem v krabici, ve které mám různé odstřížky a staré černobílé časopisy, jsem našla kopírovací papír. Letmé

---

² Česká televize [online]. 2014 [cit. 2014-04-05]. Dostupný z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10160488386-vzkaz/210452801410022-vzkaz-jiriho-salamouna/>

pokusy s tímto médiem mě postupně pohltily. Kresby byly spontánní, nahodilé a nečekané tím, že nebylo vidět pod papír, který se třeba i posunul. Líbila se mi ta roztřesená linie.

Prof. Jirků mě na konzultaci vybídl, abych ještě vyzkoušela monotyp. Tato technika měla zaručit ještě větší rozptíl linky a více nahodilosti. Pokud totiž nechci viditelné otisky dlaně na kresbě, musím kreslit rukou ve vzduchu. Dosáhla jsem tak ještě větší expresivity než v předešlém pokusu.

Jak říkal při hodině galerijní praxe Richard Drury, M.A., „každá tvůrčí invence si najde svoje médium.“ Tak se i mně podařilo nalézt přílehavou formu.

Složitou záležitostí byl výběr vhodného papíru pro monotyp. Ne všechny se ukázaly jako použitelné, například tvrdší a zrnité papíry měly tendenci na sebe navázat velkou část tiskařské barvy a vyrytý motiv tak nebyl zřetelný. Nakonec se jako nejvhodnější ukázal běžný hlazený kancelářský papír 80g/m².

Vytvořené monotypy jsem naskenovala, vyretušovala a vytiskla je na digitální tiskárně na papír Flora. Tento papír má jemnou strukturu, a tak kresba barevných ploch získala příjemný, lehce zrnitý povrch. Vzniklé kopie jsem vybarvovala, dokreslovala uměleckými pastelkami a vymýšlela jsem pro ně nové příběhy odehrávající se v pozadí.

Kniha je plná nezvyklých situací a tak jsem k ilustraci přistupovala stejně. U Pana Tau nikdo předem nevěděl, co udělá.

Ke knížce jsem vytiskla také celostranné nevybarvené monotypy, které poslouží jako omalovánky či domalovánky pro čtenáře.

Abych si ověřila, jak text a ilustrace inspirují dětskou představivost v době, v níž technika nenechává samostatné fantazii

mnoho prostoru, oslovila jsem holčičku, která věkově odpovídá předpokládanému čtenáři knihy. Byla jsem zvědavá, jak na ni celek bude působit.

Nejprve jsem jí dala přečíst knihu „Pan Tau a tisíc zázraků“. K ní pak dostala pastelky a „domalovánky“.

5.1 Volba formátu a typu vazby

Formát je to první, co by měl ilustrátor zvolit. Díky na začátku zvoleným parametrům se kompozice a velikost ilustrací nemusí měnit, což je velmi praktické. Zvětšováním rozměrů v počítači se totiž snižuje kvalita skenovaného dokumentu. Také jsem pamatovala na to, aby výsledné dvojstrany byly tisknutelné do formátu A3, protože běžné copy centrum neumožňuje oboustranný barevný tisk na větší formát.

Mám ráda knihy trvanlivé a šité. Lepenou vazbu chápu, leda pokud je dána ekonomickým hlediskem. Kniha by určitě měla vydržet více přečtení, proto jsem zvolila pevnou vazbu (V8).

5.2 Písmo a sazba

Knihu jsem sázela v programu InDesign CS5. Při volbě sazebního obrazce jsem vycházela z toho, že čtenář by si při čtení neměl prsty zakrývat text. Také sazba u hřbetu knihy by se také měla být příjemně čitelná.

„Písmo pro začínající dětské čtenáře má být veliké, asi 36 bodů; na konci 1. školního roku by pak nemělo být menší než 16 bodů. Pro 2. až 4. třídu jsou nejvhodnější velikosti 12 až 14 bodů“³

---

³ Sazba [online]. 2014 [cit. 2014-04-28]. Dostupný z WWW: <http://www.sazba.cz/typoglosy/typo101.pdf> s. 13-14

Pro hlavní text jsem použila písmo Georgia v různých řezech ve velikostech 12,5b 13b a 18b.

Prostrkání mezi řádky je 17pt. Text je tak vzdušnější a uvolněnější. „Neprokládané řádky sázené těsně na sebe se čtou obtížněji než řádky s přiměřeným prokladem.“⁴

Sazba je na levý praporek.

„Geometrický obrazec sazby, ohraničený stranami čtyřúhelníku se stejně dlouhými řádkami, je obvyklý už od dob Gutenbergových a dobře odpovídá dílům napsaným prózou. V sazbě básní začínají řádky veršů převážně u shodného bodu vlevo – doprava však vybíhají různě podle délky verše. Běžný způsob úpravy sazby básní může však být případ od případu použitelný i pro sazbu děl v próze, a to zvláště tam, kde sloupce nejsou dostatečně široké. Tím se zamezí častému dělení slov. Sázení na praporek může výjimečně zlepšit vzhled některých knih, obvykle sázených do bloku.“⁵

Paginaci jsem jednoduše umístila na střed. Tento způsob se mi zdá ideální. Při čtení pohled přirozeně končí dole a nenutí děti hledat čísla.

---

⁴ Sazba [online]. 2014 [cit. 2014-04-28]. Dostupný z WWW: <http://www.sazba.cz/typoglosy/typo101.pdf> s. 16

⁵ Sazba [online]. 2014 [cit. 2014-04-28]. Dostupný z WWW: <http://www.sazba.cz/typoglosy/typo101.pdf> s. 15-16

6 TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA

6.1 Monotyp

„Technika monotypie se poněkud vymyká z oblasti grafiky, mohli bychom ji řadit též do oboru malby. Spočívá v otisku malby, provedené olejovými barvami na kovové desce.“⁶

Tuto techniku jsem si uzpůsobila své potřebě. Tiskařskou barvu jsem nanášela gumovým válečkem na skleněnou tabulku. Poté jsem zlehka přiložila kancelářský papír, přidržela ho třemi prsty dole a kreslila tužkou s rukou ve vzduchu. Následně byl papír sejmут a sušen jako grafický list.

V kompozici se objevuje také ručně psané písmo jako součást ilustrace. Trvalo mi dlouho, než jsem si zvykla na psaní pozpátku. Všechny hotové listy totiž byly stranově převrácené.

6.2 Digitální zpracování ilustrací

Hotové ilustrace jsou skenovány v rozlišení 300 dpi, jež je vhodné pro tištěný výstup. V programu Adobe Photoshop CS5 jsem následně odstranila bílé pozadí, abych zamezila tisku ploch, které měly zůstat čisté. Následovaly drobné retuše klonovacím razítkem a gumou. V některých částech obrázků, např. u ilustrace s letadlem a červeným kobercem, je pozadí ponechané (v uvedeném případě v oknech letadla). V tisku vychází zašedle. Ilustrace díky tomu mají větší hloubku. Výsledné soubory byly uloženy do nekomprimovaného formátu TIFF. Je to ideální pro ilustrace, protože potom v přenosu dat neztrácejí kvalitu.

---

⁶ KREJČA, Aleš. Grafické techniky. Praha: Aventinum nakladatelství, s. r. o., 1995. ISBN 80-85277-48-4.

6.3 Papír

„Pro knihy určené k běžnému čtení je lépe volit papír zabarvený do tónu slonoviny, než papír zářivě bílý. Také u středně jemných dřevitých papírů je přijatelné sotva postřehnutelné zabarvení do tónu slonoviny nebo povrchu vaječné skořápky. Na teplém tónu podkladu se vždycky čte líp, než na chladně bílém podkladu.“⁷

Na vnitřní blok knihy jsem vybrala papír Flora v základním odstínu. Papír sice není nažloutlý, jelikož by v něm zanikly veškeré slabé žluté odstíny, ale není ani zářivě bílý. Na dotek je příjemný, má lehce zrnitý povrch, prsty se po něm nekloužou.

6.4 Tisk

Knihu jsem tiskla digitálním tiskem. Ofsetový tisk by byl sice asi vhodnější a ve vyobrazení by se neztrácely drobné tónové rozdíly a nejjemnější linie, avšak pro náklad tří kusů knihy je příliš drahý.

6.5 Knižní vazba V8

Knižní vazba V8 je vazbou tuhou. Desky jsou zhotoveny z lepenky o síle 2,5 mm a potaženy papírem Artelibris, který je potištěný.

Knižní blok je pak šitý na tři plátěné proužky. Hřbetník desek jsem zakulatila. Tvarovala jsem jej, dokud byly desky ještě vlhké a hřbetník měkký, o kulatou hranu stolu. Předsádka je vytištěna na papír Coriandoli a vlepena na knižním bloku. Kapitálek i záložka s knihou koresponduje, má červenou barvu.

---

⁷ Sazba [online]. 2014 [cit. 2014-04-28]. Dostupný z WWW: <http://www.sazba.cz/typoglosy/typo101.pdf>, s. 11-12

7 POPIS DÍLA

7.1 Děj knihy

„Legendární postavu Pana Tau zná snad každé dítě a každý dospělý. Tento kouzelný pán s buřinkou a deštníkem ‚umí být chvíli velký a chvíli malý‘, stačí, aby si na buřinku poklepal – a je z něj mrňavý panáček. Ale ať už malý nebo velký, vždycky umí splnit dětská přání a měnit sny ve skutečnost. Pan Tau se nejprve objevil v televizním seriálu, jehož první díl vznikl už v roce 1969 (*pozn.: Režisérem byl Jindřich Polák*). Autor filmového námětu a scénáře Ota Hofman napsal v roce 1974 o Panu Tau knihu, nešlo však o pouhý přepis filmu, nýbrž o samostatný příběh, který začíná jako detektivka: pátráním po záhadném muži s buřinkou.“⁸

Příběh Pana Tau začíná v detektivní kanceláři. Malá holčička ztratila panáčka, který byl chvíli velký, chvíli malý a tančil. Případem je pověřen detektiv Anderson, který je zároveň vypravěčem knihy.

První stopou objevující se během pátrání je růžový slon (původně gumový, nafukovací) ve středu Paříže. Detektiv jede místo vyšetřit, avšak Pan Tau se často přemísťuje na různá místa, kde ho zrovna nějaké dítě potřebuje. Nemá rád, když některé říká „Ach“.⁹

Další stopou je ukradený kolotoč ve Vídni. Ve skutečnosti však nebyl ukradený, ale jen přesunutý, a to kvůli kolotočáři, který šidil děti. Následuje případ delfína vystřiženého z filmového plátna a přečarovaného do moře, aby si s ním děti mohly hrát.

V Římě si Pana Tau spletli se starostou a chtěli s ním uzavřít smlouvu o budování staveb. On ale místo toho rozdál dětem ve

---

⁸ Rosteme s knihou [online]. 2014 [cit. 2014-04-28]. Dostupný z WWW:

<http://www.rostemesknihou.cz/cz/pro-rodice/deti-do-10-let-nove-knihy/archiv-2009-do-10-let/>

⁹ HOFMAN, Ota. Pan Tau a tisíc zázraků. 1. vyd. Praha: Albatros, 1974. s. 63. ISBN 13-808-74.

měště bílé králíky a pouštěl papírové draky s druhým starostou, hraběnkou, generály a dětmi.

Ke konci knihy se stane, že se Pan Tau jako malý panáček ztratí. Dostane se do podniku Ztráty a nálezy. Když ale vedoucí podniku zjistí, co je panáček zač, zabaví mu buřinku a kouzlí věci, po kterých touží. Manipuluje dostihové závody a páchá podobné nekalosti. Dětem se to nelíbí a snaží se Pana Tau zachránit. Vymění buřinky a díky tomu ho osvobodí.

Módní reportérka Vivian, která detektivovi Andersonovi později pomáhá přijít na stopu Panu Tau, napíše během děje knihy několik scénářů k televiznímu seriálu.

7.2 Seriál

První řada televizního seriálu koresponduje s výše uvedenými scénáři. Další dvě série jsou jen volným pokračováním. Myslím, že výběr herce pro ztvárnění osoby Pana Tau byl více než výstižný. Této role se ujal Otto Šimánek. Byl laskavý, hravý, milý, dobrosrdečný a takový dětský (jak říká jeden chlapec ze seriálu, „hračkový“).

„Scénáře k filmům natočeným v československo-německé koprodukcii psal zpočátku Ota Hofman sám, později spolupracoval s Jindřichem Polákem. Charakteristickými doplňky Pana Tau jsou černá kouzelná buřinka, černý deštník a černý oblek s bílou květinou v klopě.

Pilotní díl - němý - byl natočen už roku 1966 (s německým názvem *Das erste Abenteuer*). Snímky z první série měly stopáž cca 30 minut a tvořily dějově částečně nenavazující sérii. Jelikož v nich vystupovali mj. Jan Werich a Pavel Landovský, nebyly z politických důvodů během normalizace v Československé televizi reprízovány.

Snímky z druhé a třetí série měly výraznější dějovou osu. Vznikly i tři celovečerní filmy o Panu Tau: dva vznikly přestřiháním třetí série (*Poplach v oblacích, Od zítřka nečaruji* - 1978) a jeden je samostatný (*Pan Tau*, 1988).“¹⁰

7.3 Grafická podoba knihy

„Kniha má přesně stanovenou podobu a každá její součást má svůj název. I když se v současné době mnoho nakladatelství z ekonomických důvodů nedrží této podoby knih při vydávání, lze podle této úpravy knihy poznat kvalitu nakladatelské a knihařské práce.“¹¹

Já jsem se držela tradičního pojetí knihy, všechny náležitosti jsou na svých místech. Když čtenář vstupuje do knihy, nejdříve spatří předsádku, pak patitul, hlavní titul a signet, poté již následuje hlavní text knihy, a na konci přijde na řadu obsah a tiráž.

„Patitul má prostě ohlašovat hlavní titul. Postačí, vysadí-li se ze základního písma textu anebo z verzálek základního písma; má obsahovat jméno autora a název knihy v jedné řádce, která se staví do hlavy obrazce sazby.“¹²

„Hlavní titul je bránou k textu a má reprezentativní funkci. Musí současně poskytovat jednoznačné bibliografické údaje. Na titulním listu musí být uvedeno jméno autora, popř. i jeho akademický titul. Název díla, popřípadě podtitul, jméno a místo sídla nakladatelství a podle možnosti i rok vydání.“¹³

---

¹⁰ Wikipedia [online]. 2014 [cit. 2014-04-28]. Dostupný z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Pan_Tau

¹¹ Wikipedia [online]. 2014 [cit. 2014-04-15]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kniha>

¹² Sazba [online]. 2014 [cit. 2014-04-28]. Dostupný z WWW: <http://www.sazba.cz/typoglosy/typo101.pdf>, s. 25

¹³ Sazba [online]. 2014 [cit. 2014-04-28]. Dostupný z WWW: <http://www.sazba.cz/typoglosy/typo101.pdf>, s. 25

Během těchto „povinných“ součástí zvou čtenáře ke čtení knihy drobné ilustrace, a to předsádkou počínaje.

U ilustrací je použita nová poloha avšak spojená s tím, co je v mé tvorbě známé. Expresivní, stylizovaná kresba s detailní dekorativní tapetou, plochou, barevnou linií kreslenou pastelkami.

V knize se objevuje několik typů ilustrací: celostranné, dvojstrany a malé doplňky, které vyvažují kompozici s textem. Některé jsou vykreslené pastelkou některé ponechané v monotypové „kostře“. Ty, které zůstaly černobílé, jsou, podle mého názoru, takovým odpočínutím mezi barevnými plochami.

Kompozice využívám nejčastěji středové, ale také počítám se zlatým řezem.

V mých ilustracích pracuji převážně s lineární perspektivou, avšak objeví se místy i perspektiva barevná.

Perspektiva: „V malířství a grafice je to způsob trojrozměrného zobrazení prostoru a předmětů v něm na dvojrozměrné ploše. Pocitu hloubky a prostoru je dosaženo zobrazením objektů v jejich vzájemném velikostním a vzdálenostním poměru, jak mezi sebou, tak i v poměru k divákovi. Prostorový vztah je utvářen zmenšením vzdálenějších objektů, perspektivní zkratkou či jejich vzájemným překrýváním, tak jak se to jeví lidskému oku. Ve výtvarném umění je možné perspektivu zobrazovat pomocí dvou základních prvků, těmi jsou linie a barva. Barevná perspektiva se také nazývá „vzdušná“ a je tvořena odstupňováním barev a rozostřením obrysů. Naproti tomu lineární perspektiva vychází z poznání sbíhavosti linií do úběžníků. Optické zkracování linií a jejich zužování směrem k horizontu.“¹⁴

---

¹⁴ BALEKA, Jan. Výtvarné umění, výkladový slovník. 1. vyd. Praha: Academia, 1997. 272 s. ISBN 80-200-0609-5.

Specielní kapitolou v rámci mého zpracování knihy jsou zkoušky barevných odstínů na okraji papíru. Těmi jsem si původně kontrolovala správnost vybraného odstínu. V některých kompozicích ilustrací v knize jsou tyto zkoušky ponechány, či přímo vloženy, pro oživení a doplnění kompozice.

8 PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR

Přínosem této práce by měl být vznik knihy, která se vymyká mainstreamové tržní produkci knih, jejichž grafická podoba bývá z uměleckého hlediska nezřídka tristní. V konkurenci filmové a počítačové produkce, která omezuje fantazii dětí (a dospělých rovněž), tato kniha nabízí možnost nově popustit uzdu imaginace a začít znovu vnímat svět kolem nás jinak než jen optikou technického světa.

O roli imaginace ve vnímání sebe sama a okolního světa, ale i ve vnímání jako takovém píše doc. Pavel Hošek ve své knize „Proměňující moc příběhů a ‚křest fantazie‘ v pojetí C.S.Lewise“. Podobně jako výše zmíněný Tolkien i Lewis prý „skutečnost, že dospělí nechtou pohádky a odkázali je do dětského pokoje jako opotřebovaný nábytek, považuje za nešťastnou. Domnívá se, že dospělí, kteří nechtou a nechtějí číst pohádky a považují je za triviální a dětinské, často ve skutečnost ztratili schopnost úžasu a okouzlení, jejich imaginace otupěla a znecitlivěla.“¹⁵

Člověk podle něj jaksi musí „přistoupit na hru“ a představit si „jakoby“ věci v dané pohádce existovaly, aby ji mohl s užitkem číst a začínat nově vnímat.¹⁶

A dodává: „Lewis zkrátka celý život věřil tomu, že když se změní naše imaginace, změní se způsob, jakým uspořádáváme svou zkušenost do smysluplného vzoru, jak vnímáme a chápeme sebe, svět kolem sebe i to, co nás a svět kolem nás přesahuje.“¹⁷

---

¹⁵ HOŠEK, Pavel. Kouzlo vyprávění, Proměňující moc příběhu a „křest fantazie“ v pojetí C.S. Lewise. 1. Vyd. Praha: Návrat domů, 2013. s. 95. ISBN 978-80-7255-293-1.

¹⁶ HOŠEK, Pavel. Kouzlo vyprávění, Proměňující moc příběhu a „křest fantazie“ v pojetí C.S. Lewise. 1. Vyd. Praha: Návrat domů, 2013. s. 97. ISBN 978-80-7255-293-1.

¹⁷ HOŠEK, Pavel. Kouzlo vyprávění, Proměňující moc příběhu a „křest fantazie“ v pojetí C.S. Lewise. 1. Vyd. Praha: Návrat domů, 2013. s. 102. ISBN 978-80-7255-293-1.

Cílem ilustrace je doprovodit výzdobou příběh. A to zvláště v dětské literatuře. Ilustrace a obrázky podněcují a rozvíjí fantazii čtenáře zase o něco dále.

Výzdoba může samozřejmě přilákat, ale také zklamat. Ale to už ke knižnímu průmyslu patří.

Jak se již píše výše, kniha by měla rozvíjet či inspirovat dětskou fantazii. Snaží se proto přilákat čtenáře k vidění věcí, které v příběhu nejsou na první pohled patrné.

Proto jsem si také udělala soukromý výzkum. Sám o sobě by jistě postačil na samostatnou diplomovou práci. Pro statistické hodnocení by bylo však třeba zvolit širší okruh čtenářů. Zde šlo pouze o zjišťování, zda a jak kniha a ilustrace působí na děti.

Jedenáctiletá Eliška se ukázala jako šťastně vybraný kandidát. Její fantazie a kreativita mě příjemně překvapily. Vymalovat a dokreslit scénu jí nečinilo žádný problém. A tím také poněkud zpochybnila můj předpoklad uvedený výše, že fantazie dětí je svazovaná současnou přetechnizovaností.

9 SILNÉ STRÁNKY

9.1 Silné stránky knihy

„Zvláštní bylo, jak rychle se svět kolem Pana Tau přizpůsoboval jeho bláznivým nápadům. Snad proto, že ve své černé buřince vypadal důstojně a mimo podezření. Snad proto, že za celou dobu neřekl jediné slovo. Mlčel a jen se díval, velkýma rozzářenýma očima, které se podobaly očím Vivian, když teď řekla: ‚Mám pocit, že jsem se zbláznila. Ale krásně.‘ A dořekla to a sklouzla se po lesklé parketové podlaze sálu radnice jako po klouzačce. Ostatně nebyla sama. Zkoušeli to i ministři. A starosta. A zjistili: Klouzat se po parketách je lepší než jen tak chodit po parketách.“¹⁸

Z této ukázky můžeme názorně vidět, jak dospělí přistoupí na hru, o čemž jsem se zmínila v souvislosti s C.S.Lewisem výše, a otevřou se novému pohledu na svět. Ten samý pocit člověk může zažít při čtení této knihy.

9.2 Silné stránky mé práce

Silné stránky na vlastním díle se mi hodnotí těžko. Nejráději bych tuto část přenechala někomu jinému. Avšak pokud mám alespoň něco uvést, tak zmíním tyto dvě:

Za silnou stránku své tvorby považuji velké množství času věnovaného každé ilustraci. Díky tomu mohou být jednotlivé kusy detailně a pečlivě zpracovány.

Myslím si, že se mi povedla hravá stylizace vhodná k obsahu knihy.

---

¹⁸ HOFMAN, Ota. Pan Tau a tisíc zázraků. 1. vyd. Praha: Albatros, 1974. s. 53. ISBN 13-808-74.

10 SLABÉ STRÁNKY

10.1 Slabé stránky dětské knihy

Slabou stránkou knih pro děti obecně bezpochyby zůstává to, že je zpravidla vybírají dospělí. Tito nezřídka nemají pravé pochopení pro svět dětí a nedokážou knihu vybrat vhodně ani tematicky, ani po výtvarné stránce. Vývoj estetického vnímání u dětí je tak nutně závislý na estetickém vnímání rodičů.

Aby se dětem dostala do rukou kvalitní dětská kniha, musely by ji rodiče vyžadovat, a také umět poznat.

10.2 Slabé stránky mé tvorby

Jako svou slabou stránku vnímám významné ovlivnění Jiřím Šalamounem, ale snažím se s tím pracovat. A tak, jakmile zjistím, že jsem se svým vzorem nechala příliš unést, snažím se najít jiné pojetí. Myslím si, že to se mi poměrně dobře daří.

11 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

A) Knižní a periodická literatura

1. BALEKA, Jan. Výtvarné umění, výkladový slovník. 1. vyd. Praha: Academia, 1997. 272 s. ISBN 80-200-0609-5.
2. HOŠEK, Pavel. Kouzlo vyprávění, Proměňující moc příběhu a „křest fantazie“ v pojetí C.S. Lewis. 1. Vyd. Praha: Návrat domů, 2013. 125 s. ISBN 978-80-7255-293-1.
3. HOFMAN, Ota. Pan Tau a tisíc zázraků. 1. vyd. Praha: Albatros, 1974. 185 s. ISBN 13-808-74.
4. KREJČA, Aleš. Grafické techniky. Praha: Aventinum nakladatelství, s. r. o., 1995. 206 s. ISBN 80-85277-48-4.
5. TOLKIEN, J.R.R. Netvoří a kritikové. 1. vyd. Praha: Argo, 2006. 272 s. ISBN 80-7203-788-9.

B) Internetové zdroje

1. Česká televize [online]. 2014 [cit. 2014-04-05]. Dostupný z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10160488386-vzkaz/210452801410022-vzkaz-jiriho-salamouna/>
2. Rosteme s knihou [online]. 2014 [cit. 2014-04-28]. Dostupný z WWW: <http://www.rostemesknihou.cz/cz/pro-rodice/deti-do-10-let-nove-knihy/archiv-2009-do-10-let/>
3. Sazba [online]. 2014 [cit. 2014-04-28]. Dostupný z WWW: <http://www.sazba.cz/typoglosy/typo101.pdf>
4. Wikipedia [online]. 2014 [cit. 2014-04-28]. Dostupný z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Pan_Tau
5. Wikipedia [online]. 2014 [cit. 2014-04-15]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kniha>

12 RESUMÉ

As my final work I decided to make illustrations for children's book. The book is *Pan tau a tisíc zázraků* written by Ota Hofman. I have bought this book because it's original illustrator is Jiří Šalamoun. And then the story fascinated me.

The book is about a man in old fashioned lounge suit whose name is Mr. Tau. He has also umbrella and bowler hat. He can do some magic with this bowler hat. He uses this magic to make people (especially children) happy and smile. And so he for example creates live elephant from inflatable one or cuts dolphin from film and puts him into reality, so children can play with him.

Book is also kind of mystery, because the storyteller is detective Anderson who is trying to find and catch Mr. Tau. However Mr. Tau is constantly changing his location because of children in need, so Anderson have to travel around the world.

There is also a TV series about Mr. Tau.

What I wanted was to create a visual form of the book, in which a reader can find playfulness, which he can enjoy and which make him smile. I hope this will cooperate with imagination of children. First I made monotypes and then I coloured in some of them with soft crayons.

From the uncoloured monotypes I also created colouring book which should be part of the final book. I lend this colouring book to one girl to test it. She coloured in and added her own drawings. The result fascinated me.

This is sixth book illustrated by myself and it's biggest one. I enjoyed the whole book-making proces – illustrations, typografic, and the bookbinding. I was very impatient for a final form.

13 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1

První zkoušky. Akvarel, tužka, pastelka.

Příloha č. 2

Monotypy

Příloha č. 3

Vybarvený monotyp 1.

Příloha č. 4

Vybarvený monotyp 2.

Příloha č. 5

Přední desky knihy

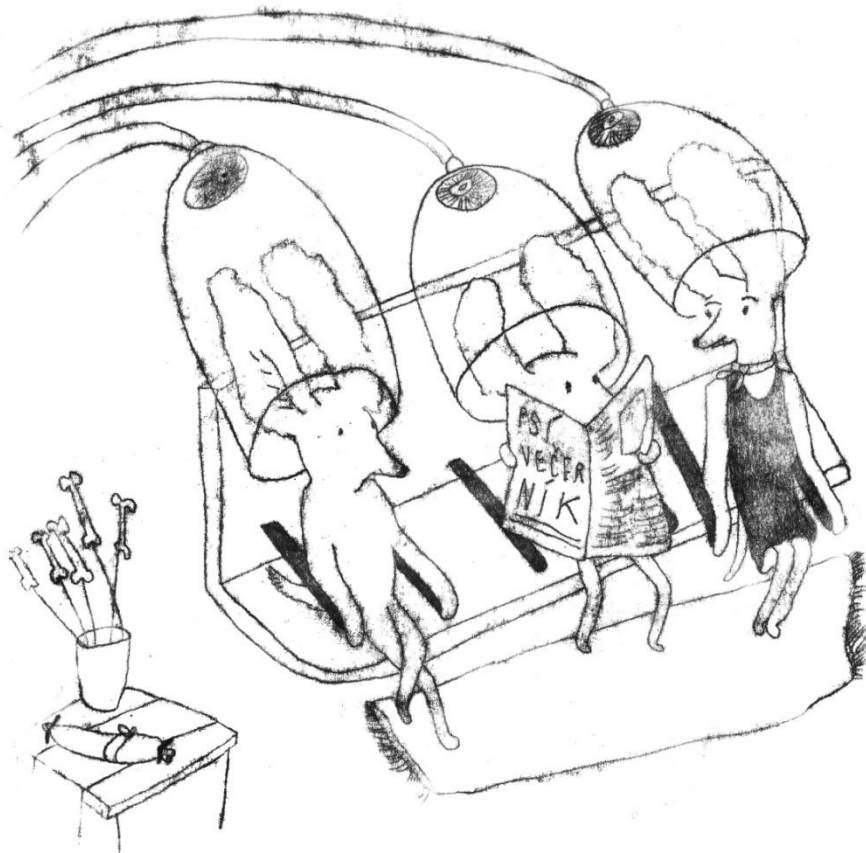
Příloha č. 6

Domalovánky (autorka Eliška 11 let)

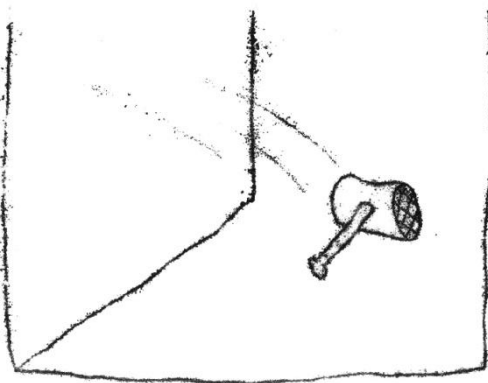

Příloha č.1

První zkoušky. Akvarel, tužka, pastelka.

A TICHŮ BUĎ!

Příloha č. 2
Monotypy

Příloha č. 3
Vybarvený monotyp 1.

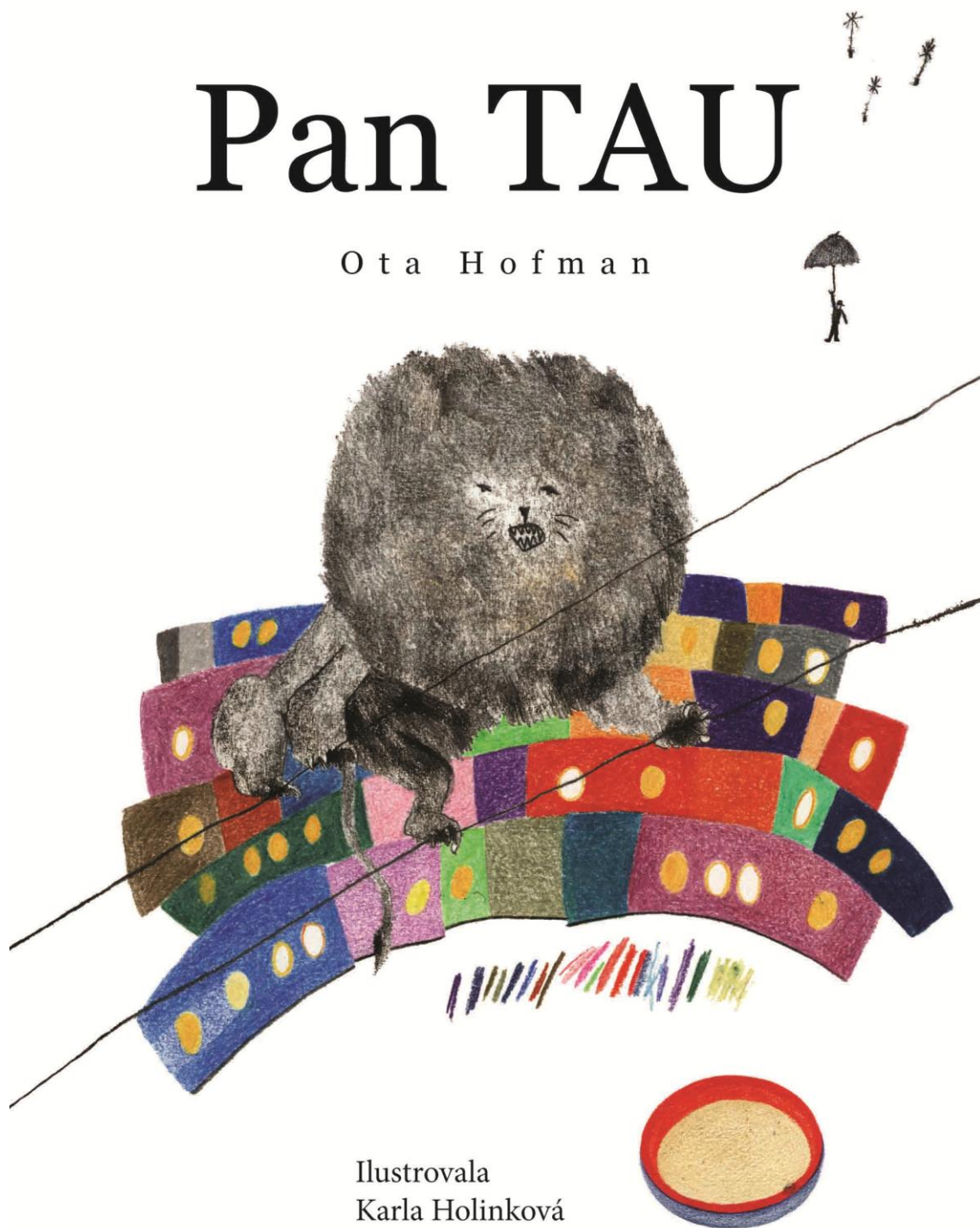

Příloha č. 4
Vybarvený monotyp 2.

Pan TAU

O t a H o f m a n

Ilustrovala
Karla Holinková

Příloha č. 5
Přední desky knihy

Příloha č. 6
Domalovánky (autorka Eliška 11 let)